פורניתא • מין ארז והיא שטה כדתמר בר"ה (דף כג:): **פוסיפו עליהן** • לענין שביעית: **כל שאין לו עיקר** • להתקיים בארץ בימות הגשמים כגון קישואין ודלועין וכיוצא בהן: **אין לו שביעית** • ומותר לעשות מהן סחורה ואינו מצווה להפקירן: **פירי דארזא** • גלע"ש: **בפטוטרוסיהן שנו** • פטומרות דמתני' לאו מין הוא בחפי נפשיה אלא ה"ק אין מוכרין להן כל אלו לאיטרוזבלין ובנות שוח כעוקליהן לפי שהולין אותן בפני עבודת הכוכבים ודרכן לעובדן בכך: **לבונה וכפ** • מין לבונה היא: **שלשה מינין** • משקל שלשת מנין דהא ודאי לסחורה קא מכוין: **אלפני מפקדינן** • על לפני עור אינו מצוין שלא ליתן מכשול בדבר האסור לו וכל הני דאסרינן לזבני להו משום "לפני עור לא תתן מכשול" (ג) דכן נמי מוזהר על עבודת כוכבים: **אלפני דלפני** • כגון הכא דהאי ודאי לאו לעבודת כוכבים קבעי ומשום דלא ליזדכן ליהו לאחריני (ד) ומקמרי לא מפקדינן למיסר: **מוסר למכור לו** • לעובד כוכבים תרנגול לבן כיון דלא אידכר לבן לאו לעבודת כוכבים קבעי: **פליגא דאמר תרנגול לבן למי** • וא"ל ישראל לא מזבינא לך אלא בהדי אחריני: **אפילו כין דתרנגולין נמי לא** • דהא גבי דעתיה לעבודת כוכבים קבעי ליה ומיתא ליה דליזבון שאר התרנגולין בשביל הלבן: **דאמר זה ווה** • מתני' דלר' יהודה בפני עצמו לא אלת"ק לגמרי אסור כגון דמטיקרא אדכר לבן ומתוך ואחדוס הלכך לבן לרבי יהודה לפני עצמו אסור כיון דמטיקרא אדכר והשתא שקיל לבן ואזיל ליה מטיקרא נמי איכון לבן והאי דאדכר שתור איטרומי אעריס דידע הוא דאי שקיל לבן לאוזיה לא זבין ליה ישראל, ובין התרנגולין מותר דמיגו דשתור לאו לעבודת כוכבים לבן נמי לאו לעבודת כוכבים קבעי אפילו בין תרנגולין נמי אסור הואיל דקתבע לבן ומיהו תרנגול סתמא בין לר' יהודה לרבנן מותר למכור לו תרנגול לבן כרבי ירמיה: **פליגא נמי פרי** • כדתרלא רב נחמן דבאומר זה וזה פליגי: **אימתי** • תרנגול לבן אסור למכור: **בזמן שאמר תרנגול זה לבן** • מכור לי והאי זה לאו דוקא: **אבל אמר זה וזה** • אינו מותר למכור לו אלא שמיהם יחד אלמא רבי יהודה דאמר "זה וזה" קאי ומשום הכי בפני עצמו לא הואיל ואמר "לבן", ומדרבי יהודה נשמע לרבנן: **ואפילו אמר "תרנגול זה לבן"** אם היה עובד כוכבים שעשה משתה לבנו אי שיש לו תולה בתוך ביתו: **מותר** • דלסעודתו קבעי ליה משום גוי ולתולה נמי קבעי ליה משום רפואה: **אינו אסור** • לשתא ולתת עמו אלא אותו היום משום דמקריב הוא היום לעבודת כוכבים ואיל השתא ומולה: **בטווזיג** • האי "משתה" דקתני מותר למכור לו תרנגול לבן לאו במשתה חופת בנו דהא ודאי לתקרובת עבודת כוכבים קבעי ליה אלא במשתה של מריעות שעושין העניים זה עם זה וקורין קמפרוויש"א דלא תשיב כולי האי שיקריבו לעבודת כוכבים: **פירי** דתרזא • פ"ה גלונין והוא מאכל חזיריס ורש"ב בשם רש"י פירש פירות אילן שקורין פין ויש בו גרעינין ואינו ראוי לאכילה ויתכן כי גם במס' ר"ה (דף כג: ושם) פירש"י תורניתא פין ושם מדבר בגוף הארז וכאן בפירות והאי דקאמר בב"ב (דף פ: ושם ד"ה מה) ארז אינו עושה פירות ודאי אותו שמצוי בארץ אינו עושה פירות וזה שמו שטה: **בגון** דאמר זה וזה • פרש"י שאמר תרנגול לבן ושחור למי ור"י אומר דמייריי בגון שיש ביד הישראל הרבה תרנגולים לבנים ושחורים וקאמר זה וזה והכי משמע בסמוך דקא אמר אימתי בזמן שאמר תרנגול זה לבן משמע דקמיה קאי ורש"י פירש דזה לאו דוקא: ויהבו

תורניתא (ג) • פ"ה מין ארז כדתמרי' בר"ה (כג: ושם) בעשרה מיני ארזים שטה תורניתא וקשיא דבסמוך פריך מהתם וכל שאין לו עיקר ופ"ה שאין לו עיקר מתקיים בארץ בימות הגשמים ואי תורניתא ארז הוא הא יש לו עיקר ומתקיים ועוד קשיא לפירושו הרי תבואה דאינה עיקר בימות הגשמים ויש לה שביעית ועוד קשיא אי תורניתא אינו הוא תורניתא דלא מזבינן הא שאר אילנות מזבינן והא תנן (לקמן יט:) אין מוכרין להם במחובר לקרקע דהכי דייק לקמן גבי דקלא מב לכך פר"ת דתרי גווני תורניתא נינהו והתם דהכא הוא מין אדמה כעין כברייתא פי' גפריית שאין לה עיקר שורש בקרקע לא בימות החמה ולא בימות הגשמים אבל תבואה יש לה עיקר בימות החמה ומשום הכי פריך עלה מהתם דשביעית וכה"ג פריך בשבת פרק ר"ע (דף ל:) גבי כברייתא ונס רש"י פירש שם כן שתורניתא דהכא כעין כברייתא: **בנות** שוח • לכאורה משמע דפירי גרוע הוא מדהוסיפו עליהם אבל מעיקרא לא הוו נהגו בהו שביעית וכן משמע בריש מס' דמאי (פ"ו) דלא נחשדו עליהם עמי הארץ דתנן הקלין שבדמאי השיתין והרימון ועוזרדין ובנות שוח וקשיא דבפ"ק דשבועות (דף יב: ושם ד"ה כבנות) אמר גבי מוחרות קין למזבח כבנות שבע לאדם שאוכלין אותם בקטנה סעודה אלמא חשובות נינהו ובנות שבע הם בנות שוח כדאיתא בברלאשית רבה (פפ"ו) תאנים שאכל אדם הראשון איכא דקרו להו בנות שוח לפי שגרמו שוח לאדם ואיכא דקרו להו בנות שבע שגרמו שבע חכיות לאדם ובפרק ד' נדרים (נדרים דף כג.) נמי גבי הנודר מן הכלכלה והיו בה בנות שבע ואמר אילו הייתי יודע שבנות שבע בתוכה הייתי אומר תאנים שחורות ובנות שחורות ובנות שבע מכל הני משמע דבנות שבע חשובים י"ל דודאי בנות שוח פרי חשוב הוא ומה שלא נחשדו עמי הארץ עליהם הייט מפני שיש מהם הרבה והוא מין פרי הגדל ביערים כמו עוזרדין דחשיב בהדייהו גבי קליס שבדמאי לפי שמצוי להם מן ההפקר לא נחשדו שלא לעשר הגדל סביב נטיעתיהם וסביב פרדסותיהן ולא מפני שהוא גרוע ולגבי שביעית מעיקרא סבור כיון שאין נגמרים בשנה שנתחנטים בה כדאמרינן (ר"ה דף יט:) בנות שוח שביעית שלהן שניה לפי שעושות לשלש שנים הוי סברי דלא שייך למיזל בהו לא בתר חנטה ולא בתר לקיטה ולבסוף הלכו בו אחר חנטה וטהג דין שביעית שלו בשנה שניה של שמטה אבל קשיא דהכא קא מפרש תלמודא בנות שוח תאני חיורתא וכן בפרק כיצד מברכין (ברכות דף מ:) וכפ' אלעזר נדרים שהבאתי משמע דאינם לא תאנים שחורות ולא תאנים לבנות וי"ל דג' מיני תאנים הם שחורות ולבנות הם סתם תאנים ובנות שוח ומאותם בנות שוח יש מהם רעות ויש מהם טובות וברעות מיירי הכא ובמסכת דמאי ולכך קורא אותם בנות שוח שמולה הקלקלה במקולקל אע"פ שמהם לא אכל אדם כי אם מן הטובות והם אותם שבנו דמיירי בהו בשבועות ובנדרים כי מסתמא אדם הראשון מן הטובות אכל ור"ח היה מפרש דגרם הכא גבי שביעית מוכסמין בנות שוח ולא גרם ובנות שוח והוא מין בנות שוח ולא בנות שוח ממש ואותו פרי הוא גרוע ומביא ראיה מפ"ק דבכורות (דף מ: ושם) דתמרינן התם האחרי והדוב והגמר והבדולח שוח ולא בנות שוח ממש: **פירי** דתרזא • פ"ה גלונין והוא מאכל חזיריס ורש"ב בשם רש"י פירש פירות אילן שקורין פין ויש בו גרעינין ואינו ראוי לאכילה ויתכן כי גם במס' ר"ה (דף כג: ושם) פירש"י תורניתא פין ושם מדבר בגוף הארז וכאן בפירות והאי דקאמר בב"ב (דף פ: ושם ד"ה מה) ארז אינו עושה פירות ודאי אותו שמצוי בארץ אינו עושה פירות וזה שמו שטה:

מאי "איצטרובלין" תורניתא ורמינהו הוסיפו עליהן אלכסין ואיצטרובלין מוכסמין ובנות שוח ואי סלקא דעתך איצטרובלין=תורניתא תורניתא מי איתא בשביעית (*והתנן) **הכלל כל שיש לו עיקר יש לו שביעית וכל שאין לו עיקר אין לו שביעית אלא אמר רב ספרא פירי דארזא וכן כי אתא רבין א"ר אלעזר פירי דארזא: בנות שוח: *אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן תאיני חיוראתא: ופטוטרות: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן בפטוטרותיהן שנו לבונה: אמר רבי יצחק אמר ר"ש בן לקיש לבונה וכה תנא *ומכולן מוכרין להן חבילה וכמה חבילה? פירש ר' יהודה בן בתירא אין חבילה פחותה משלשה מנין ולישרש דלמא אזיל ומזבין לאחריני ומקטרי *אמר אביי 'אלפני' מפקדינן 'אלפני - דלפני' לא מפקדינן: ותרנגול לבן: א"ר יונה א"ר זירא אמר רב זביד ואיכא דמתני אמר ר' יונה אמר ר' זירא "תרנגול למי מותר למכור לו תרנגול לבן "תרנגול לבן למי" אסור למכור לו תרנגול לבן תנן רבי יהודה אומר מוכר הוא לו תרנגול לבן בין התרנגולין היכי דמי אילימא דקאמר "תרנגול לבן למי, תרנגול לבן למי" אפילו בין התרנגולין נמי לא אלא לאו דקא אמר "תרנגול למי, תרנגול למי" ואפילו הכי לרבי יהודה 'בין התרנגולין' אין בפני עצמו לא ולת"ק אפילו בין התרנגולין נמי לא? אמר רב נחמן בר יצחק הכא במאי עסקינן כגון דאמר זה ווה תניא נמי הכי *אמר ר' יהודה אימתי בזמן שאמר תרנגול זה לבן, אבל אם אמר זה ווה מותר, ואפילו אמר "תרנגול זה"-עובד כוכבים שעשה משתה לבנו או שהיה לו חולה בתוך ביתו מותר (*והתניא) *עובד כוכבים שעשה משתה לבנו אינו אסור אלא אותו היום ואותו האיש בלבד אותו היום ואותו האיש מיהא אסור? אמר רב יצחק בר רב משרשיא בטווזיג, תנא ושאר כל הדברים סתמן מותר ופירושן אסור מאי "סתמן" ומאי "פירושן" אילימא סתמא=דקאמר "חיטי חוורתא", פירושן=דקאמר "לעבודת כוכבים" לא**

(ד) ר"ת לת חוס-שבריה

(ג) ר"ת לת חוס-שבריה

נוסח (רד"ק)
אי שקיל תרנגול (סתם) לו לבן - אדנה
[בספרים שלפנינו שם מ"ת כבנות שוח וכן ליתא שם בתוס', אבל גי' הקוטיות על ל"ר]
[קוטיות על ל"ר מאחרונה: אמתי לא (מוה) סימן דבכל מ"ת הקוטיות על ל"ר]
[בנות שבע]
[קוטיות על ל"ר מאחרונה: אלפים דבסיר היכי דא' מתנתנו ל"ר הוצה אומר... ומהאחר-דבסיר מפי "סתמן" ופירשן מאשרנו]
[אמור לו לבן כל ל"ר]

רבינו חננאל

כוכבים' לבונה פירוש לבונה זכה אסור למכור לעובדי כוכבים מפני שמקטירין אותה לעבודת כוכבים: **תנא** מכולן מוכרין להן חבילה פ"ר לסחורה וכמה היא חבילה פירש ר' יהודה בן בתירא אין חבילה פחותה משלשה מנין. ומקשי' דילמא אזיל האי תגרא דזבן שלשת מנין ומזבין לאחריני ומקטרי ופרקי' כי מפקדינן משום ולפני עור לא תתן מכשול דלא לסיובלהגדו דמקפרי אבל לפני דלפני לא מפקדינן: ותרנגול לבן. אוקימנא בזמן שאומר השובר כוכבים מי מוכר לי תרנגול לבן אבל אם אמר לבנים או שחורים בכלל ואפי' ל) אמר תרנגול לבן זה מוכרין לו. תניא נמי הכי אמר ר' יהודה בזמן שאמר לו תרנגול לבן אבל אמר זה וזה מותר ואפי' אמר תרנגול לבן זה. ואם יש לו חולה בתוך ביתו מותר. ועובד כוכבים שעשה משתה לבנו מותר. ומי שרי והתניא עובד כוכבים שעשה משתה לבנו אותו היום ואותו האיש אסור ופריק ר' נחמן בריה דרב משרשיא בטווזיג. ומקשי' סתמי' דתנן ושאר כל הדברים סתמן מותר ופירושן אסור ל) פי' כגון כוח כפיה: ר"י כתוס' ד"ה כגון ומיסו זה לר"י אבל לפ"ק אסור וע"ש:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלפני מפקדינן וכו' מכשול סוא דכן נמ: (ב) ד"ה אלפני וכו' דמקפרי לא: (ג) תוס' ד"ה פוריניתא. ר"ב עיין במ"ש ההוס' במסכת נדה דף סב ע"א בד"ה כל שאין לו עיקר:

ס א (מיי' פ"ז מהל' שמטה ויובל הל"יג):

סא ב מוש"ע י"ד סי' קנא סעיף ג:

[שבת ל. נדה סב.]

[נ"ל והתניא]

[ברכות מ:]

[תוספתא פ"א]

[לקמן כא:]

[תוספתא פ"ח מ"ב]

[נ"ל והתנן]

[לעיל מ:]